

ROMÂNIA NOUĂ

ORGAN DE PROPAGANDA NAȚIONALĂ

Pista anunțurilor după învârlul Redacției și Administrației Strada Gogoșei No. 39 - Chişinău

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU

Iese în fiecare zi de lucru Sub conducerea unui comitet alcătuit din Români din toate țările

Prim-Redactor: Dr. ION MATEIU

Pace sau războiu? In jurul propunerilor de pace

— Ecouri la nota Austro-Ungară —

Nota contelui Burian privitoare la pace este unul din acele acte politice importante, care a avut puterea să smulgă lumea pe-o clipă din urmărirea încordată a uriașei bătălii ce se desfășură de două luni pe pământul Franței de război, îndreptându-o ca prin farmec spre icona ademenitoare a ramurii de măsline.

Nu este colț din largul pământ frământat de zguduitoarea dramă războinică, unde să nu fi străbătut ecoul așa de dorit al păcii, lansate din nou de către diplomația Austro-Ungară.

Ne aflăm de sigur, în fața unui eveniment, pe care opinia publică l-a ridicat c-o uimitoare rezeziție în centrul politicii mondiale, silindu-se să-i dea, prin tălmăcirii largi și amanunțite, o valoare adeseori exagerată, dar absolut caracteristică pentru starea de spirit a diferitelor state intra și extra europene.

Acțiunea această pacifistă, pusă într-o formă oficială așa de serioasă, merită fără îndoială să se examineze comentariile ca și perspectivele pe care le poate avea sub raport politic-militar.

Austro-Ungaria

Declarând, că ea nu intenționează începerea unor tratative de pace, ci se gândește exclusiv la un schimb de vederi direct cu caracter informativ, care nu angajează prin nimic Statele beligerante ori neutre. Scopul lor este să dea prilej diplomaților de a-și expune confidential părerile cu privire la scopurile de războiu și la crearea unei apropieri care să servească mai târziu pentru adevărate negociații de pace.

Se pare, că încercarea aceasta este prilejită mai mult de necesități interne, ipotetice pe care o susține nu numai presa germană, înfățișând nota ca un act făcut fără o înțelegere pralabilă cu Germania, dar o confirmă însuși discursurile Kaiserului și al vice-cancelarului Payer.

Abia ca câteva zile înainte de nota lui Burian, Kaiserul constatând în fața muncitorilor dela Essen că ofertele lui de pace au fost întâmpinate cu dispreț de către Aliați, declară că nu rămâne altă soluție pentru urmarea războiului decât tot războiul.

Iar von Payer a spus hotărât, că Germania pretinde ca o condiție preliminară restabilirea stării teritoriale dinainte de războiu și pe lângă aceasta respectarea pacilor încheiate cu Statele din război.

Ar fi suficient să ne mărginim numai la această fundamentala deosebire de vederi între inșiși Puterile centrale, spre a constata în mod logic, că întreprinderea austro-ungară dacă nu este un joc diplomatic, are de sigur toate caracterele unei acțiuni îndoielnice.

Dealtfel gazetele nemțești, cari cunosc destul de bine culesile politice „centrale” cu întregul lor program post-războinic, nu-și ascund credința, că Antanta va respinge din capul locului propunerile cabinetului vienez.

Și această credință se și justifică prin declarațiile făcute de câțiva bărbați de stat ai Aliaților.

Această strategie politică se pare însă lipsită de perspectivă, de oarece cu toată oboseala și dorința de pace a popoarelor, conștiința colectivă e mult mai puternică la Aliați.

Cercurile londoneze bine informate anunță, că nota austro-ungară trebuie să fie supusă unei cercetări amanunțite spre a i se putea da răspunsul cuvenit.

Iar peste ocean, senatul american deliberând asupra aceluiași chestiuni, a hotărât să lase mâna liberă președintelui Wilson, ale cărui păreri cu totul contrare punctului de vedere exprimat de vice-cancelarul von Payer, sânt bine cunoscute.

De altfel secretarul de Stat Lansing a și declarat, că Statele-Unite nu vor examina nici o propunere de conferință asupra unei chestiuni față de care și-a precizat de mult și atitudinea și intențiile.

Presa oficială din Washington comentând nota austro-ungară, declară pe față că nu i se poate da decât un singur răspuns: „violenta până la extrem”, violență fără restricții și limită.

În aceeași vreme însă, Franța totdeauna spontană și sinceră, a ținut să se pronunțe limpede și categoric. Pe când placarde mari, îndemneau poporul din Paris să respingă orice încercare de pace venită din partea dușmanilor cutropitori, d. Clemenceau președintele guvernului francez, declară în firul unui mare discurs din Cameră, că niciodată nu s'a prezentat o ofertă de pace la timp mai nepotrivit, decât cea venită din partea Austro-Ungariei.

Iată cum se înfățișează în linii mari actul politic al monarhiei dunărene.

Tabloul de sigur că nu e încântător și perspectivele unei izbăvde se par încă îndepărtate. Diplomația europeană nu și-a spus încă cel din urmă cuvânt, care în tot cazul va ținea să pună în cumpană și situația militară.

Nu mai din combinarea acestor două elemente-militare și politice — se va putea rosti o judecată asupra marelui întrebări: pace prin armă, sau prin înțelegere?

A. Mateiu

Pentru cultura învățătorilor din Basarabia

La chemarea noastră pentru a-coperirea cheltuielilor avute cu trimiterea gazetei pe adresa învățătorilor au mai contribuit:

- Al. Ingner Petrovici . lei 20.—
- P. T. din Bați 16.—
- M. Steinberg, Rezina 16.—
- S. R. din Sireți 60.—
- Vasile Popa din Butești 16.—
- Par. I. Enescu-Dorohoi 16.—

Suma veche 778.—

Suma nouă 922.—

Cursurile la seminarul duhovnicesc

Se aduce la cunoștință, că deschiderea cursurilor seminarului duhovnicesc din Chişinău se va face după 1 Octombrie, a. c.

Reichstagul și nota austriacă

Cancelarul Imperiilor punând pe șefii majorităților parlamentare în curent cu situația creată de nota austro-ungară, aceasta a creat necesitatea unei conferințe a diferitelor fracțiuni și partide. Convocarea comisunii superioare care trebuie să se întrunească în prima săptămână a lunii Octombrie, se va face probabil în ultima săptămână a lunii Septembrie. La desbaterile asupra situației politice și a consecințelor ei, se va ține seamă într-o măsură oarecare și de efectul cel va fi făcut bucuria și de efectul cel se poate pune acum întrebarea dacă propunerea de pace austro-ungară a venit la momentul oportun după ce Antanta a manifestat noui intenții de distrugere.

Comentariile presei ungare

Discutând propunerea contelui Burian, ziarele ungurești, relevă că nu trebuie să se pue speranțe exagerate pe succesele acestui demers. Ziarele își exprimă bucuria că propunerea a fost făcută de monarhie. Presa ungară accentuează în unanimitate că propunerea nu poate fi considerată ca semn de slăbiciune, de oarece situația militară a Impătritei Aliațe este foarte favorabilă. Dacă chiar propunerea va fi respinsă, ea va avea succesul de a întări atmosfera de pace în lumea întreagă.

Suedia și nota de pace a Austro-Ungariei

Ziarul suedez „Dagens Nyheter” scrie:

Numiri în învățământul secundar al Basarabiei

Directoratul de Instrucție publică a făcut pentru școlile secundare următoarele numiri la catedrele de limba română.

- Chişinău A. Băieți
 - I. Școala de viticultură, A. Banciu. Seminarul duhovnicesc. — Cazacu Ion, Marmeliac I., Caprița Ion, tit. muzica vocală, Tarasov Ch. desemn.
 - Școala reală. — Dascălescu Cristea, Noe Constantin.
 - Gimnaziul No. 1. — Cioclec Romucus, Beraru Artur, titular.
 - Gimnaziul No. 2. — Nicorescu Paul, Soricu I. U.
 - Gimnaziul No. 3. — Munteanu R. D-tru titular, Cruceanu Mihai.
 - Gimnaziul No. 4. — Zohorovschi I., Stinghe Stere.
 - Școala comercială. — Logigan D-tru, Boga Ion.

- B. Fete
 - Liceul Zemskei. — Bornemisa Sebastian, Stan Virginia.
 - Liceul „Dadiana”. — Bonciu Lucretia, Margineanu Natalia.
 - Liceul „Berezov”. — Dumitrescu Alexandrina, Roessler Liliiana.
 - Liceul „Geiking”. — Ștefănescu Margareta, Condeanu Ștefan.
 - Școala Eparhială. — Harnagea Eugenia, Nicolae Teodora titulară.
 - Școala normală de fete. — Nița Florica, tit. limba română și directoră; Botez Clara, (supl.) geografie, mat. și șt. nat.; Dascălescu Natalia, candidată pentru școlile de fete partea științifică.

- Orhei
 - Liceul de băieți. — Jemna Vicențiu; Demetrescu C.
 - Liceul de fete. — Ilica Mihai.

- Soroca
 - Liceul de băieți. — Constantinescu A. N.; Baciu I.
 - Școala normală (băieți). — Teodorescu Vasile partea științifică; Rădulescu Mihai, pedagogie; Petrovici Ion, I. rom și istoria.
 - Școala tehnică de agricultură. — Demetrescu Gh. supl. matematică; Pa-puc-Seclea C. supl. I. română.
 - Liceul de fete. — Negrescu I., Negrescu Ana.

- Băieți
 - Liceul de băieți. — Marian Liviu; Cuparencu I.
 - Liceul de fete. — Agapiescu Maria.

- Tighinea
 - Liceul de băieți. — Giuglea Gh.; Hotnog Titus.
 - Liceul real (băieți). — Iluț Emanoil; Nusi Tuliu.
 - Liceul orășean de fete. — Gărcianu Cornelia, Seișanu Adela.

„Încercarea liberal în tot cazul să fie realizată. Se înțelege dela sine că toți neutrii trebuie să salute cu cea mai mare simpatie o astfel de intenție. E drept că perspectivele nu sunt deosebit de favorabile”.

Comunicări din America.

Rotterdam 17. Se anunță din Washington: Cercurile oficiale guvernamentale declară că, față de redactarea apărută în ziare a propunerii austro-ungare, este posibil un simplu răspuns: Violenta până la extrem, violență fără restricții și limită. (Radio).

Un amănunt interesant

Ziarul vienez *Mittagszeitung* anunță că demersul de pace austro-ungar fusese proiectat încă în luna Iulie dar nu a fost înmănat spre a se evita impresiunea că el ar fi fost inspirat de situațiunea militară de atunci. Acum însă frontul centralilor fiind consolidat, temerea aceasta nu mai poate avea temei.

Un demers de pace al Statelor neutre.

Fostul ministru de finanțe suedez Adelerth anunță că Suedia a propus Statelor dela nord Olanda, Belgiei și Spaniei de a trimite câte 3 delegați în vreo oraș neutru spre a delibera asupra chestiunii dacă există la bază pe care s'ar putea încheia pacea. Punctul principal al programului ar fi stabilirea unui tribunal internațional de arbitraj și lărgirea tratatului de la Haga.

ANIVERSARĂ

Astăzi se împlinește un an de zile dela deschiderea celei dintâi tipografii românești din Basarabia. În ziua de 8 Septembrie 1917 s'a inaugurat la Chişinău în chip sârbesc tipografia „Societății pentru cultura poporului român din Basarabia”.

Având în vedere însemnătatea deosebită a acestui eveniment care a fost merit să deschidă cel dintâi drum în opera de redescoperire națională a Basarabiei, e o datorie elementară pentru noi, să ne gândim la ziua binecuvântată în care s'a pus temelia acestui izvor de lumină românească și să privim cu mulțumire la munca culturală așa de importantă, pe care tipografia aceasta a desfășurat-o în condiții destul de neprielnice.

A fost desigur un mare noroc, că ea a putut fi adusă în Basarabia, unde opera de naționalizare nici nu era posibilă fără un astfel de așezământ.

Cu deplină recunoștință pentru toți aceia, cari au ajutat pe orice cale înființarea celei dintâi tipografii naționale, ne lăim voa să blicăm mai la vale actul comemorativ, iar în altă parte a gazetei dam istoricul tipografiei, alcătuit de d. Onisifor Ghibu. Acest istoric este chemat să lamurească, pe baza actelor, chestiunea așa de controversată în ultimul timp a tipografiei Societății culturale.

ACT COMEMORATIV

Astăzi, în ziua de 8 Septembrie, anul Domnului 1917 s'a inaugurat în orașul Chişinău și în prezența celor iscăliți mai jos tipografia:

Societății pentru cultura poporului român din Basarabia.

Fie ca această, cea dintâi tipografie românească din această țară să ajungă un nesecat izvor de lumină națională pentru Moldovenii cari vreme de 105 ani au zăcut în adânc întinerie.

Fie ca tot ce va iesi de sub teascurile ei, să lumineze mințile, să încălzească inimile și să, îndrească viața celor peste două milioane de Români de dincoace de Prut și de dincolo de Nistru, făcându-i fii conștiinți ai neamului nostru atât de greu încercat din vremurile cele vechi și până în clipele de acum.

Bucureștenilor să fie ceasul în care acest așezământ de cultură își începe lucrul său de izbăvire a sufletelor prin lumina culturii naționale.

Chişinău, ziua nasterii Sfintei Fecioare Maria 8 Septembrie 1917

Tipografia Românească din Chişinău

Cine a exoperat tipografia. — D-lul guvernului român și al Marelui Cartier.

Astăzi 8 Septembrie se împlinește un an de zile de când s'a inaugurat în mod sârbătoresc prima tipografie românească din Basarabia.

Istoria acestei tipografii nu este cunoscută marelui public, mai mult chiar amușităm dinții ai pus în circulație în privința ei vorbe neadeverate, pe care cei cari cunosc lucrurile așa cum au fost, sunt datori să le spulbere.

Aceasta este scopul rândurilor de mai jos.

Din parte-mi mărturisesc, că așa fi fost mai bucuros dacă altcineva ar fi luat asupra sa această sarcină, dar nu era cine s'o facă, din simplu motiv că nimeni nu cunoaște în mod amanunțit istoria tipografiei.

Eu am venit în Basarabia mai întâi în primele zile ale lunii Decembrie 1916. În drum spre Olesia, unde mergeam pentru o întâlnire cu d-l Vasile Stroescu, m'am oprit 2 zile în Chişinău, unde m'am pus în contact cu d. P. Hatippa, N. Alexandri și părintele Ursu și încă câțiva tineri moldoveni. La întoarcerea din Olesia m'am oprit iarăși câte-va zile aici, unde am avut din nou lungi convorbiri cu cunoscuții mei. Atunci m'am hotărât ca îndată la începutul anului 1917 să vin în Chişinău, unde să lucrez pe teren cultural alături de bărbatul pe cari îl cunoscteam. La începutul lui Martie, în primele zile ale Revoluției rusești am și venit, aducând cu mine și familia. Pot să zic că aveam chiar și un oarecare program de activitate pe care unii s'au alții probabil că lau și simțit.

În însă să spun categoric dela început ca am venit aici de oprit meu netrimis de nimeni, nașutul de nimeni și neînținat de nimeni, nici de guvern nici de vre-un particular.

Gândul de a înființa în Chişinău o tipografie nu l-am avut la venirea mea aici; el a început să mă frământeze în mod serios abia în primele zile ale lunii Mai, după ce Comisia școlară moldovenească a hotărât, în prima ei sedință, la 5 Mai obligativitatea alfabetului latinesc în învățământul Moldovenilor.

Chiar a doua zi, după această hotărâre, într-o conversație cu d. P. Hatippa, i-am spus că vreau să mă duc la Iași pentru a exopera dela guvern o tipografie și a o aduce cât mai degrabă pentru a ne pune pe tipăritul de cărți școlare, ea la 1 Septembrie să

putem deschide pretutindenea școl românești. Am făcut în acest sens și un memoriu către guvern și apoi în tovarășia prietenului meu, poetul Octavian Goga, care venise dela Petrograd, am plecat spre Iași, unde am pus în curent guvernul, cu tot ce se petrecuse în Basarabia dela revoluția și până atunci, cerându-i să ne dea imediat o tipografie și o bibliotecă.

Biblioteca mi s'a dat îndată; vreo 6000 de cărți din Biblioteca Universității dela Iași, — în ce privește tipografia însă, am întâmpinat mari greutăți. Guvernul era ocupat cu o mulțime de lucruri grave; tipografiile disponibile nu se găseau, afară de aceea un amestec în treburile Basarabiei, într-o vreme când Rușii erau la noi în țară și soarta noastră era în mâinile lor, părea un lucru din cale afară de riscant. Consiliul de ministrii nu a putut da un răspuns favorabil cererii mele și toate stăruințele depuse pe lângă d. I. G. Duca, fostul ministru de instrucție au rămas la început zadarnice. Cum însă eu eram absolut hotărât să nu las lucrul baltă, în urma înțelegerii cu d-l Goga, ne-am adresat Marelui Cartier, care a luat el în mână chestiunea și mulțumită d-lui Căpitănu Petrescu, adjunctul d-lui general Prezan a dus-o la bun sfârșit. Se găsisse anumit această formula: „Ministerul de Culte având nevoie de o mulțime de lucrări tipografice pe cari nu are unde le executa, roagă Marele Cartier să-i rechiziționeze o mașină tipografică și litera coresponzătoare și să o încredințeze tipografiei în care se găsea atunci ziarul „România” al Marelui Cartier. Ajunsă odată în mâna tipografiei „România”, aceasta va dispune de ea cum va afla mai bine.

Ideea aceasta care aparține d-lor: Petrescu, M. Sadoveanu, O. Goga și P. Locusteanu, a fost aflată bună de d. general Prezan și de guvern, și în consecință s'a hotărât să se rechiziționeze tipografia d-lui S. Lefcaș din Huși, rămânând ca apoi „România” să ni-o dea mie pentru Basarabia. Multumit de acest aranjament, am luat înțeleșul cu prietenii mei ca să mă avengez când va sosi tipografia de la Huși, căsă mă duc s'o iau în primire. M'am întors apoi la Chişinău unde am comunicat câtorva prieteni ai mei de pe atunci, rezultatul stăruințelor depuse până aici. (Va urma) O. Ghibu

